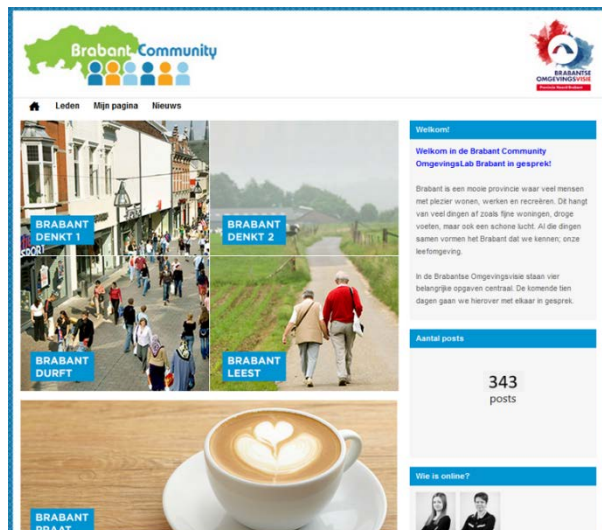

Brabant Community!

OmgevingsLab
Brabant in gesprek - onderzoeksronde 2
6 - 16 juni 2017

40 Actieve
deelnemers

6
Geactiveerde
discussies

343 reacties

Aanleiding

De provincie gaat een Omgevingsvisie vaststellen: een **strategisch plan** voor de toekomst van Brabant.

Wat zijn de belangrijkste ambities voor de inrichting van de Brabantse leefomgeving op de lange termijn? Hoe maken we ruimte voor zowel natuur als bedrijvigheid, wonen, recreatie en infrastructuur? En wat betekent dat voor de milieukwaliteit in Brabant? De antwoorden op deze vragen worden vastgelegd in de Omgevingsvisie. De nieuwe visie moet een richtlijn worden die alle partijen in Brabant helpt samen te zorgen voor een prettig leefklimaat voor inwoners en ondernemers.

Brabant wil niet zomaar een Omgevingsvisie, maar een visie waarin de **mens centraal** staat en die praktijkgericht is. Een visie die breed is maar ook focust, die uitgaat van één overheidsgedachte, die ruimte geeft én beschermt, die inspireert en uitnodigt.

De ambitie is om via een **open proces** tot een eigentijdse en breed gedragen visie te komen, met een hoge betrokkenheid van de Brabantse samenleving.

Hoe werkt de provincie aan de Brabantse Omgevingsvisie?

Het traject naar een Brabantse Omgevingsvisie is opgedeeld in fasen. De 'eerste 'droomfase' is afgesloten met de het verkenningsdocument 'Op weg naar de Brabantse Omgevingsvisie'. In dit document staan de uitgangspunten voor de Omgevingsvisie beschreven. De daarop volgende 'denkfase' is eind 2016 afgesloten met het startdocument 'Brabant beweegt naar 2106'. In dit document heeft de provincie een eerste focus aangebracht en vier focusopgaven gedefinieerd: (1) Brabant, verbonden (2) Brabant, klimaatzeker (3) Brabant, welvarend en (4) Brabant, vernieuwt samen.

Brabant Community! OmgevingsLab Brabant in gesprek

Om meer zicht te krijgen op de vragen of Brabanders betrokken willen worden bij de totstandkoming van de Omgevingsvisie, op welke wijze en over welke onderwerpen is eind 2016 een Research Community gestart. In deze eerste onderzoeksrunde hebben 70 Brabanders input geleverd voor het startdocument.

Het jaar 2017 staat in het teken van de inhoud. Vier focusteams van inhoudelijke experts en 20 pioniers uit de Brabantse samenleving werken aan een ambitieus inhoudelijk ontwerp voor de Brabantse omgevingsvisie. Zij zoeken naar een nadere invulling voor de vier focusopgaven.

Tijdens deze tweede ronde van de Brabant Community OmgevingsLab Brabant in gesprek! is gereflecteerd op de tussentijdse resultaten van de focusteams en de Brabantpioniers.

Centrale vraagstelling OmgevingsLab Brabant in gesprek - II

Wat vinden Brabanders van de gekozen focusopgaven?

En welke waarden worden belangrijk gevonden bij het verder invullen van de focusopgaven en bij de uitvoering van ruimtelijke projecten of processen?

De vier focusopgaven

1. Brabant, klimaatzeker

Klimaatverandering vormt één van de grote maatschappelijke vraagstukken van dit moment. De focusopgave 'Brabant, klimaatzeker' gaat aan de ene kant over het verder voorkomen van klimaatverandering en aan de andere kant over het omgaan met de gevolgen van klimaatverandering. Belangrijke voorbeelden hiervan zijn de toepassing van duurzame energiebronnen (zon en wind) of het voorkomen van overstromingen door meer groen in de stad of het verbreden van rivieren.

2. Brabant, welvarend

Werkgelegenheid en economische welvaart zijn belangrijk voor Brabant, Maar ook andere zaken dragen er aan bij dat iemand zich welvarend voelt. Denk hierbij aan een veilige en schone leefomgeving. Een manier om aan deze doelen te werken, is door een omslag naar een circulaire economie te stimuleren. Dit is een economie waarin geen grondstoffen meer verloren gaan. Voor de provincie is dit ook één van de manieren om de innovatiekracht van Brabantse bedrijven, onderwijsinstellingen en andere initiatiefnemers te benutten en te versterken.

3. Brabant, verbonden

Binnen en buiten Brabant zijn mensen, organisaties en plekken via verschillende netwerken met elkaar verbonden. Het gaat daarbij zowel om de wijze waarop mensen zich verplaatsen (denk aan infrastructuur), als om sociale netwerken waardoor mensen elkaar (on- en offline) ontmoeten. Deze netwerken veranderen snel, doordat maatschappelijke ontwikkelingen elkaar snel opvolgen. Het gaat ook om de verbinding tussen Brabantse steden en dorpen. Waar een stad als Eindhoven veel innovatiekracht kent, heeft een dorp als Loon op Zand een prachtige omgeving, waar je rustig van de natuur kunt genieten. Deze kwaliteiten samen vormen Brabant. De provincie wil deze verbondenheid behouden en versterken.

4. Brabant, vernieuwt samen

De eerste drie opgaven zijn uitdagingen, die geen enkele partij alleen aan kan pakken. Gelukkig hebben we in Brabant al eeuwenlang een cultuur waarin samenwerken belangrijk is. 'Mensen zetten samen de schouders eronder'. Met deze vierde focusopgave willen we het samenwerken bevorderen. Door beleid te maken waarin maatschappelijke initiatieven centraal staan.

Research community

Een research community is een online platform waar een groep mensen gedurende een korte periode (meestal twee weken) op een intensieve en interactieve manier met elkaar in gesprek gaat. Via verschillende technieken zoals discussieplatformen, polls of storytelling geven de deelnemers diepgaande informatie over het onderwerp van onderzoek in een taal die de burger spreekt (geen jargon).

Looptijd onderzoeksrunde

De Brabant Community! OmgevingsLab Brabant in gesprek is op dinsdag 6 juni gestart en had een looptijd van tien dagen tot en met vrijdag 16 juni.

Deelnemers

De ruim 150 mensen die zich voor de vorige ronde van de Brabant Community hadden aangemeld zijn opnieuw benaderd. Via e-mail zijn ook leden van het Brabantpanel uitgenodigd om deel te nemen aan de Brabant Community! OmgevingsLab Brabant in gesprek. In totaal meldden 63 geïnteresseerde Brabanders zich aan. We hebben hen allemaal toegang gegeven tot het communityplatform. Uiteindelijk hebben 40 van hen actief deelgenomen aan de gesprekken.

De groep communityleden heeft een heterogeen karakter op verschillende achtergrondkenmerken. We zien een goede spreiding op de kenmerken regio, woongebied en arbeidsmarktsituatie. Bij de achtergrondkenmerken leeftijd, geslacht en opleidingsniveau zien we een spreiding die afwijkt van de daadwerkelijke situatie in Brabant. De groep deelnemers bestaat uit relatief veel mannen, is relatief hoog opgeleid en heeft een oververtegenwoordiging van mensen met een hogere leeftijd. De politieke voorkeur van veel deelnemers is niet bekend. Bij de interpretatie van de resultaten is het belangrijk rekening te houden met de samenstelling van de groep. Het betreft een groep Brabanders die bovengemiddeld betrokken is en actief participeert.

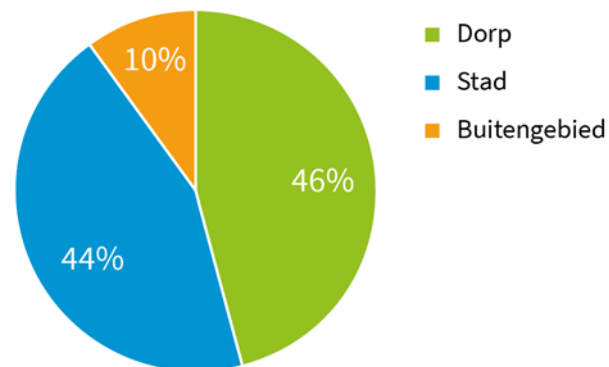
Rapportage

In deze rapportage geven we de belangrijkste conclusies weer. Eerst geven we een beeld van de achtergrondkenmerken van de actieve deelnemers. Daarna gaan we per topic in op de resultaten van het onderzoek. Aan de linkerkant van de pagina zijn de bevindingen weergegeven in de woorden van het PON. Aan de rechterzijde van de pagina vindt u steeds citaten van de deelnemers om de conclusies beter te kunnen duiden. De rapportage sluit af met een algemene slotconclusie en aanbevelingen.

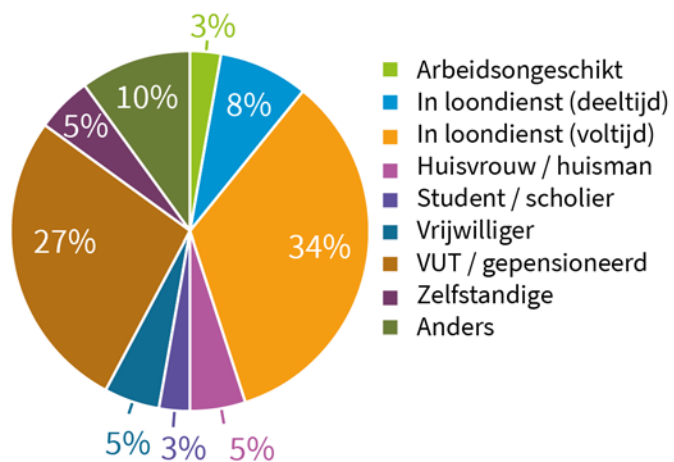
Profiel actieve deelnemers

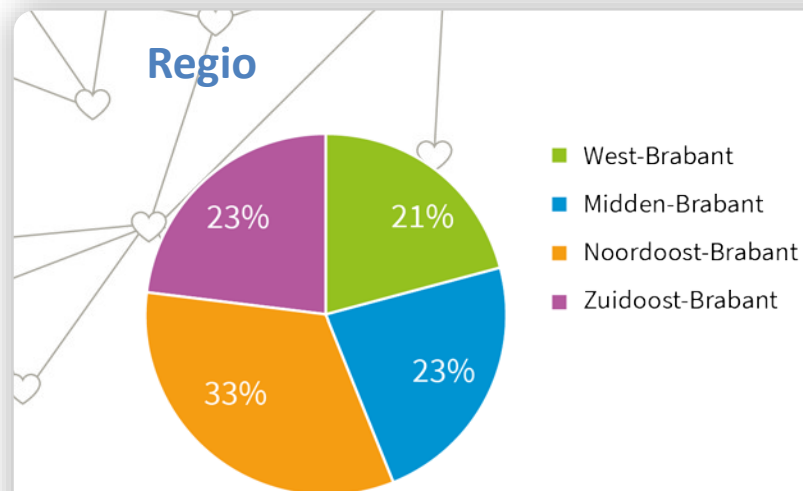
Woongebied

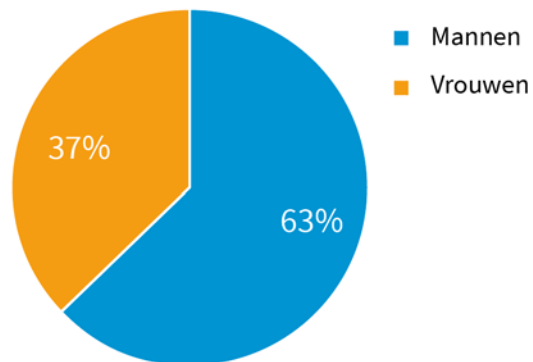
Arbeidssituatie

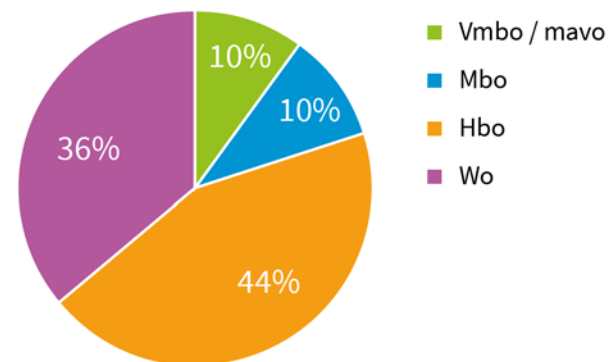
Regio

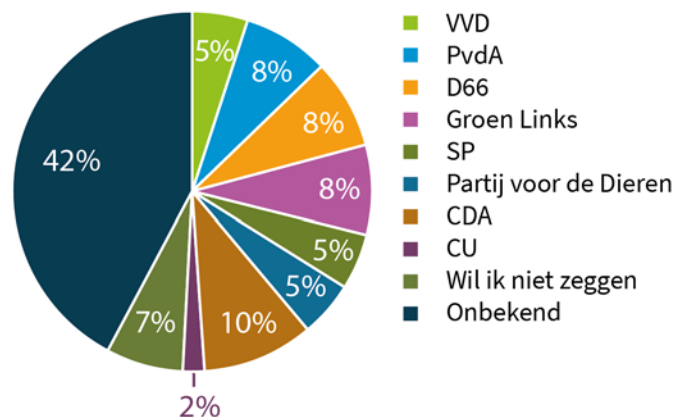
Man/vrouw verdeling

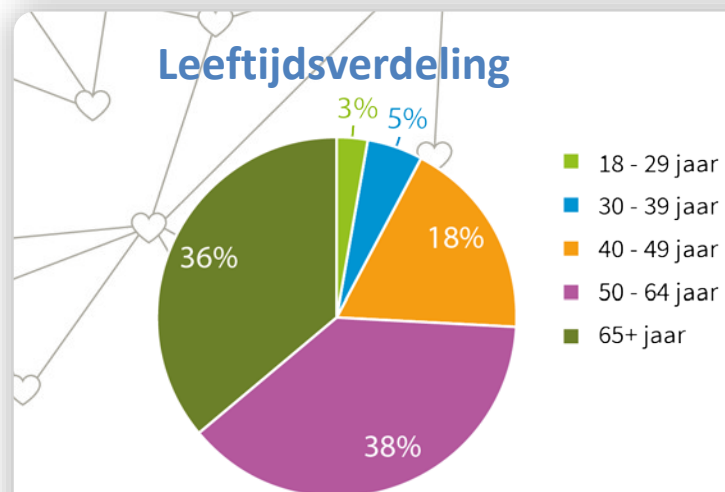
Opleiding

Politieke voorkeur

Leeftijdverdeling

Topic 1 Wat vinden Brabanders van de vier provinciale focusopgaven?

Vraagstelling

Wat vind jij van de focusopgaven? Mis je essentiële elementen?

In onze woorden

Vrijwel unaniem hanteren de communityleden een integrale benadering bij het bespreken van de focusopgaven. Dit sluit aan bij het gegeven dat mensen de fysieke leefomgeving integraal beleven. De onderlinge afhankelijkheid tussen de focusopgaven komt in vrijwel alle reacties terug.

Over het algemeen vinden de communityleden de vier focusopgaven goed gekozen, herkenbaar en onderschrijven zij het belang voor de langere termijn. Wel geven de deelnemers aan de opgaven breed omschreven en veelomvattend te vinden, wat het voor sommige van hen te theoretisch en algemeen maakt. Als kanttekening wordt meegegeven dat de opgaven veel ruimte laten voor uiteenlopende interpretaties, wat lastig kan zijn bij nadere concretisering in meer tastbare maatregelen en projecten. Sommige community leden vinden die concretisering binnen de omgevingsvisie hard nodig, anderen zien juist mogelijkheden in de brede integrale insteek.

In hun woorden

Ik denk wel dat er een onderlinge afhankelijkheid is, waardoor zij lastig vorm te geven zijn. [...] Kortom, prima onderwerpen maar mogelijk dienen ze ietsje strakker begrensd te worden om verwarring te voorkomen. Man – 48 jaar

Hier kun je het bijna niet mee oneens zijn. Het zijn zulke brede containerbegrippen dat er heel veel onder past. Je kunt je wel afvragen of dit voldoende focus geeft. Uiteraard zal in de verdere uitwerking meer concreet worden maar nu is het nog erg (te) breed. Bij de verdere uitwerking is het wel belangrijk om rekening te houden waarom Brabant er uit ziet zoals het er uit ziet. Op basis van de geschiedenis en de ondergrond/omgeving. Man – 50 jaar

De onderwerpen zijn mijns inziens goed gekozen omdat ze erg veel impact hebben op ons toekomstig wel en wee. Wat ik nog mis is de link naar de omgeving van Brabant, we zijn immers geen eiland maar integraal onderdeel van Nederland, Europa en eigenlijk (zeker ook voor wat klimaat betreft), de hele Wereld. Man – 62 jaar

Topic 1 Wat vinden Brabanders van de vier provinciale focusopgaven?

In onze woorden

Brabant klimaatzeker

‘Brabant, klimaatzeker’ is volgens de meeste deelnemers de belangrijkste focusopgave. Duurzaamheid is daarbij een veelgenoemd begrip. Deelnemers vragen in dit verband specifiek aandacht voor klimaatbestendige woningen en de toepassing van duurzame energie door burgers en bedrijven. Ook bewustwording van het belang van klimaatzekerheid wordt belangrijk gevonden.

Communityleden leggen de koppeling met ‘Brabant Welvarend’: door ‘Brabant Klimaatzeker’ te verbinden met innovatie en daarmee met de ontwikkeling van een circulaire economie. Brabant Innoveert duurzaam: werken aan een duurzame inrichting van Brabant vanuit innovaties op het gebied van mobiliteit, voedselvoorziening, communicatie en gezondheidszorg.

In hun woorden

Klimaatzeker, wat mij betreft de nr.1. Het actief benaderen van burgers en bedrijven om bij te dragen aan ‘klimaatzeker’ zou ik graag willen zien. Probeer bedrijven te stimuleren om de daken zoveel als mogelijk vol te leggen met zonnepanelen. Man – 47 jaar

Het vergroenen van steden vind ik een goede zaak, maar denk ook aan de landelijke regio's. Hierbij maak ik zeker de link naar Brabant, welvarend en circulaire economie. Innovaties op het gebied van bijvoorbeeld landbouw kunnen positief bijdragen aan zowel de lucht- en waterkwaliteit als het aanzicht van het platteland. Man – 26 jaar

Deze vier focusopgaven geven een mooi uitgangspunt. Persoonlijk denk ik dat als er voor gezorgd wordt dat Brabant welvarend is, (werkgelegenheid, prettige woonomgeving, innovatieve bedrijven de ruimte geven) dat het met de focusopgaven Brabant verbonden en Brabant vernieuwt (dit typeert Brabant) dat dit de juiste basis legt om de focusopgave klimaatzeker invulling te geven. Als mensen geen baan hebben, is er ook geen geld voor duurzame maatregelen of duurzame producten of diensten met een extra kostenopslag. Vrouw – 37 jaar

Topic 1 Wat vinden Brabanders van de vier provinciale focusopgaven?

In onze woorden

Brabant welvarend

De focusopgave Brabant Welvarend wordt als breed en complex omschreven. De ruimte voor interpretatie van en binnen de focusopgaven komt hier duidelijk naar voren. Zo is het begrip welvaart breed bediscussieerd. Volgens enkele communityleden zou welvaart niet als primair doel in de omgevingsvisie moeten worden opgenomen en zou het beter zijn om meer nadruk te leggen op aspecten van de leefomgeving in relatie tot welzijn. Tegelijkertijd zijn er communityleden die juist het streven naar een 'circulaire economie' een nog prominentere plek zouden willen geven: vanuit economische kracht werken aan duurzaamheidsopgaven en leefomgevingskwaliteit.

Bij het bespreken van deze opgave leggen communityleden verschillende accenten en brengen van daaruit specifieke aandachtspunten naar voren: zoals een focus op de regionale karakterisering van de arbeidsmarkt en de koppeling met opleidingen. Of juist een specifieke focus op gezondheid en veiligheid.

In hun woorden

Welvarend is een complex begrip en is afhankelijk van omgeving en leefgebied. Duurzame energiebronnen moeten zeker gebruikt worden, maar mogen niet te duur worden. Zich verbonden voelen is heel belangrijk, maar moet echter niet ontaarden in 'van bovenaf iets opleggen'. Beleid maken is zeer belangrijk, maar moet niet doorkruist worden, door allerlei lobbygroepen. Vrouw – 83 jaar

Welvarend: voor mij is dat een brede term en zo wordt hij hier ook uitgelegd. Met de nadruk op circulaire economie wat mij betreft, dat mag ook wel in de titel. Vrouw – 51 jaar

Welzijn is wellicht een betere term! Het gaat om je als mens je betrokken voelen. Eerlijker verdeling van werk en inkomen verbetert zowel de volksgezondheid als het leefmilieu. Man – 64 jaar

Ik mis binnen Brabant welvarend een specifieke focus op de arbeidsmarkt en de problematiek van een groot gebrek aan technisch geschoolden. Man – 68 jaar

Topic 1 Wat vinden Brabanders van de vier provinciale focusopgaven?

In onze woorden

Brabant verbonden

Bij Brabant verbonden kan niet iedereen zich gelijk iets voorstellen. Sommige communityleden geven aan dat zij bij Brabant verbonden verwacht hadden dat het naast fysieke netwerken (denk aan infrastructuur – bereikbaarheid) ook expliciet zou gaan over het ‘samen leven’ met buurtbewoners: sociale cohesie. Volgens hen ligt de nadruk nu teveel op netwerken van verschillende partijen.

Vrijwel alle communityleden zien verbondenheid – zowel sociaal als fysiek- als een belangrijke voorwaarde voor sociale, economische en ruimtelijke ontwikkeling. Een goede bereikbaarheid en nabijheid zijn belangrijk. Daarbij wordt ongelijkheid tussen Brabantse dorpen en steden als aandachtspunt meegegeven.

Brabant vernieuwt samen

Diverse communityleden zijn van mening dat het sociale aspect van ‘samenleven’ bij alle focusopgaven meer expliciet zou moeten terugkomen én worden uitgewerkt: samenwerking als algemeen geldende voorwaarde voor succes. Zij zien ‘Brabant vernieuwt’ en ‘Brabant verbonden’ als basis voor ‘Brabant klimaat zeker’ en ‘Brabant Welvarend’.

In hun woorden

Wat ik aan het zoeken was, lezende deze 4 thema's waar komt het samenleven tot uiting. In eerste instantie dacht ik aan samen verbonden. Verbonden met je burens, met de ontwikkelaar die in jouw achtertuin een stuk grond heeft gekocht enz... Toch wordt verbondenheid hier anders omschreven. In tweede instantie dacht ik dat de samenleving naar voren zou komen bij ‘vernieuwd samen’, maar ik heb hier het gevoel dat het meer om de netwerken gaat. Man – 48 jaar

In de volgorde van de opgaven verwacht ik bij Brabant als eerste ‘Brabant: sociaal en welvarend’. Naast het woord welvarend hoort mi ook ‘sociaal’ ergens in de focusopgaven terug te komen: je kunt pas vermenigvuldigen als je ook kunt delen ;) Man – 47 jaar

Kanttekening bij Brabant verbonden: Er is hoe je het ook wendt of keert een ongelijkheid tussen stad en dorp(-en), die in de meeste gevallen nadelig uitvalt voor de dorpen. [...] Ik zie een beweging waarbij zaken steeds meer regionaal geregeld worden (gemeenten die bepaalde taken bij buurgemeentes ‘uitbesteden’ of op bepaalde delen op bestuurlijk niveau samenwerken. Het lijkt me zinvol om te onderzoeken in hoeverre je dit proces verder kunt versnellen en sturen om zo tot een soort regiostructuren te komen. Man – 52 jaar

Brabant vernieuwt samen, daar mag het samen wel van af. Samen doen we bij alle vier de punten toch? En vernieuwen is heel belangrijk. Vrouw – 51 jaar

Topic 1 Wat vinden Brabanders van de vier provinciale focusopgaven?

In onze woorden

Missende elementenaandachtspunten

Er zijn naar aanleiding van de focusopgaven ook zorgen geuit. Die komen naar voren zodra de opgaven in meer concrete zin besproken worden. Communityleden leggen daarbij logischerwijs verschillende accenten. De zorgen hebben bijvoorbeeld betrekking op de ontwikkeling van de arbeidsmarkt, op onveiligheid door dumping van chemisch/drugsafval in het landelijk gebied en op ontwikkeling(smogelijkheden) van de landbouw.

Ook aandacht voor inclusiviteit en het tegengaan van tweedeling in de samenleving wordt gemist. Bovendien vinden enkele communityleden dat er binnen de focusopgaven te weinig aandacht is voor de borging van het burgerbelang. Want 'Hoe worden discussies over ruimtelijke ontwikkelingen n.a.v. deze omgevingsvisie eigenlijk gevoerd?' en 'Hoe worden groepen mensen, die niet in netwerken participeren betrokken?'. Ook geven enkele deelnemers aan dat in de focusopgaven teveel aandacht uitgaat naar (economische) welvaart, bedrijven en bedrijfsbelangen in verhouding tot zwakkere (sociale) omgevingswaarden.

In hun woorden

Ik zou er nog een opdracht aan toe willen voegen: 'Brabant, veilig'. De vredig ogende Brabantse dreven, bossen en buitengebieden zijn, vaker dan ooit, het decor van zaken die het daglicht niet kunnen verdragen. Een en ander heeft zijn weerslag op leefbaarheid, welbevinden en natuurwaarde. Zo hebben dumpingen van chemisch afval, afkomstig uit illegale drugslabs, niet te onderschatten effecten op flora en fauna en volksgezondheid. We moeten mijns inziens voorkomen dat we aan de ene kant enorme stappen maken met betrekking tot de omgeving, terwijl aan de andere kant de boel weer afkalft ten gevolge van illegale zaken. Dat is dweilen met de kraan open. Man – 47 jaar

Tja, eerste indruk, geen goede thema's voor een omgevingsvisie. Daar gaat deze sessie toch over? Natuurlijk, voor de provincie zijn bedrijven veel belangrijker dan burgers of de omgeving, en het is nuttig om over welvaart te praten, maar voor een omgevingsvisie wel vergezocht. Mijn zorg: vervuilen we met die aandacht voor bedrijfsbelang en welvaart, de omgevingsvisie niet te veel met zaken die er niet in thuis horen? [...] Ook mis ik aandacht voor burgers. Die aandacht is een van de kernen van vernieuwing van de omgevingswet, toch? Man – 63 jaar

Topic 2 Verschillende waarden casus burgerinitiatief zonnepanelen

Besproken casus burgerinitiatief zonnepanelen:

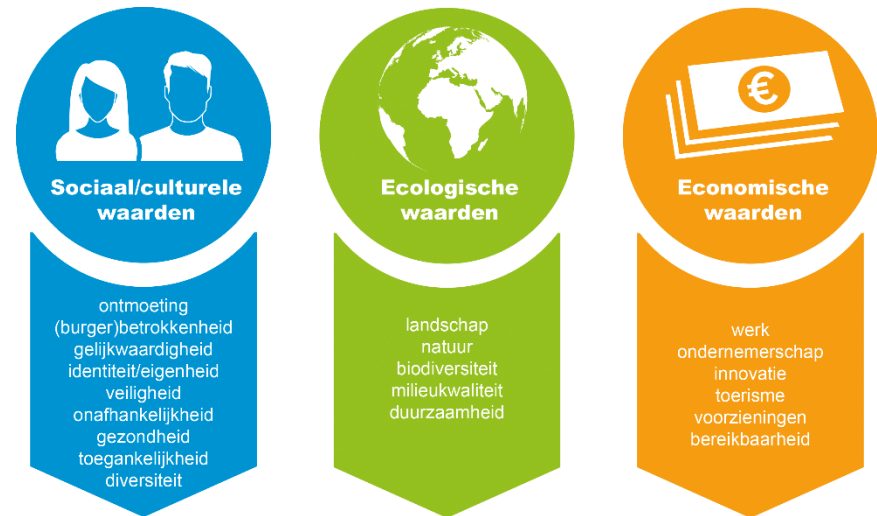
'In een welvarende wijk hebben inwoners het initiatief genomen gezamenlijk zonnepanelen in te kopen om energie op te wekken voor alle mensen die in de wijk wonen. Daarnaast hebben ze plannen om enkele weilanden aan de rand van het dorp aan te kopen en daar zonnepanelen te realiseren. De ambities zijn groot: zij denken aan 100 tot 150 ha. De weilanden liggen nabij een mooi historisch landschap in het oosten van Brabant, waar ook veel gerecreëerd wordt'.

Veel ruimtelijke ontwikkelingen brengen dilemma's met zich mee. Dat komt omdat deze ontwikkelingen van invloed zijn op meerdere waarden en/of aspecten. Zie ter illustratie de afbeelding met sociaal/culturele, ecologische en economische waarden.

Vraagstelling

Wat vind je van dit burgerinitiatief voor zonnepanelen? Welke waarden worden volgens jou versterkt met dit initiatief en welke worden juist aangetast?

Kun je daarnaast aangeven welke drie waarden je het belangrijkste vindt en voor jou niet-onderhandelbaar zijn?

In hun woorden

Ik vind het een mooi initiatief. Uiteindelijk gaat het om de toekomstbestendigheid van Brabant. We moeten de goede dingen doen voor de aarde zodat onze kinderen en kleinkinderen ook nog gezond kunnen blijven leven. Voor toekomstbestendigheid heb je alle 3 deze waarden nodig. Het moet bv ook economisch houdbaar zijn, anders heb je een leuk initiatief wat snel stopt... Vrouw - 50 jaar

Topic 2 Verschillende waarden casus burgerinitiatief zonnepanelen

In onze woorden

In de beoordeling van het initiatief worden zowel fysieke als sociale waarden naar voren gebracht. Deze waarden vertegenwoordigen (soms concurrerende) kwaliteiten, die door de communityleden steeds in samenhang worden beschouwd.

Opvallend is dat vrijwel alle communityleden het burgerinitiatief voor collectieve zonnepanelen een goed initiatief vinden, omdat het een uiting is van burgerbetrokkenheid en zorgdraagt voor verbinding en ontmoeting (sociale waarden). Het is een mooi voorbeeld van samenwerking (Brabant, vernieuwt samen) voor een duurzame energieoplossing (Brabant, klimaatzeker).

Wel stellen enkele communityleden vraagtekens bij het gegeven dat niet alle dorpsbewoners van het initiatief kunnen profiteren (alleen de eigen wijk). De ontwikkeling lijkt ten goede te komen aan en af te hangen van de kennis en kapitaalkracht van een selecte groep mensen. Baten en lasten komen voor deze groep samen.

Aantasting van het landschap wordt door veel community leden bezwaarlijk gevonden. Veel communityleden geven aan dat andere mogelijkheden verkend en toegepast moeten worden (binnen de bebouwde kom op gebouwen en buiten de bebouwde kom op (leegkomende) stallen van agrarische bedrijven).

In hun woorden

De sociaal/culturele waarde is al aanwezig doordat ze het gezamenlijk willen doen dit is een goede zaak. Verder moet er wel degelijk goed rekening gehouden worden met de ecologische en economische waarden - zoals ik het nu lees dreigen die twee hier te botsen.

Man – 66 jaar

Mijn eerste impuls is toch dat dit groter opgepakt moet worden. Hat kan toch niet de bedoeling zijn dat Brabant min of meer lukraak bezaaid wordt met zonnepanelen, windmolens of waterkrachtcentrales en dat dat afhangt van de kapitaalkracht en kennis van de -noem het even - happy few? Dan wordt hiermee de tweedeling in de maatschappij ook nog eens versterkt. Man – 52 jaar

Waarom wordt er voor het ontwikkelen van 'zonnefarms' vaak meteen gedacht aan het aankopen van weiland? Waarom niet eerst alle geschikte grote gebouwen (kantoren, sporthallen, loodsen, bedrijfspanden, scholen, boerderijen, schuren, loodsen, kazernes) voorzien van zonnecollectoren, alvorens vruchtbare, kostbare landbouwgrond op te offeren en mogelijk het landschap aan te tasten?

Man – 47 jaar

Het landschap is immers van iedereen, welvarend of niet. Iedereen heeft volgens mijn visie het recht om hiervan te genieten. 100 ha zonnepanelen passen naar mijn idee niet in dit landschap.

Man – 26 jaar

Topic 2 Verschillende waarden casus burgerinitiatief zonnepanelen

In onze woorden

Slechts een enkeling vindt de aantasting van het landschap door het plaatsen van zonnepanelen gerechtvaardigd omdat de panelen duurzame energie genereren en/of omdat het een burgerinitiatief betreft (en dus lokaal draagvlak heeft).

Het prioriteren van waarden (welke zijn niet onderhandelbaar) blijkt voor de meeste community leden op basis van deze casus moeilijk. Net als bij de bespreking van de focusopgaven hanteren de deelnemers ook hier een integrale benadering en benadrukken zij de samenhang van waarden en de contextualiteit van het initiatief.

Binnen de community leggen de meeste deelnemers aan de hand van deze casus prioriteit bij borging van ecologische waarden (duurzaamheid, natuur en landschap) en sociaal/culturele waarden (verbinding, ontmoeting en gezondheid). Maar, economische waarden worden ook belangrijk gevonden. Het initiatief moet immers financieel mogelijk en toekomstbestendig zijn en draagt wellicht bij aan (lokale) werkgelegenheid. Economische waarden worden echter minder vaak als doel op zich besproken en vaker ten dienste van maatschappelijke waarde creatie.

In hun woorden

Het plan van de casus is geweldig, vooral als alle inwoners het ermee eens zijn. Dat een weiland opgeofferd moet worden is bijzaak, omdat het zo hard nodig is voor de toekomst van de wereld. Vrouw – 69 jaar

Voor mij staan de ecologische waarden voorop. Die hebben we namelijk kado gekregen en daar zullen we zuinig op moeten zijn. Verpesten we die, dan verpesten we ook onze toekomst en mogelijk voorgoed. Die zonnepanelen in het weiland (van het voorbeeld) zijn mijns inziens dan ook not-done als er nog overduidelijk mogelijkheden genoeg zijn om het anders te doen, zoals inderdaad plaatsen op daken en gebouwen. Bovendien proef ik in het voorbeeld iets van 'niet op mijn dak, zet ze maar bij anderen in de tuin'. Vrouw – 60 jaar

Ik juig het initiatief toe. Ik vind het mooi dat een gezamenlijk initiatief is, hiermee verbindt een buurt/woonomgeving zich aan het initiatief. Dit is een belangrijke positieve sociale waarde. [...] De economische waarde is groot. Dit initiatief is innovatief, zorgt voor werkgelegenheid en energievoorziening. Zelfvoorzienend voor de wijk dus niet afhankelijk van een energieleverancier. De economische waarde biedt het meeste ruimte voor onderhandelbaarheid. Vrouw – 61 jaar

Vraagstelling

Wat verwacht je van de initiatiefnemers bij het overbruggen van deze dilemma's? Wat verwacht je van de overheid? En welke rol zie je voor jezelf als dorpsbewoner?

In onze woorden

Initiatiefnemers

Vrijwel alle deelnemers verwachten van de initiatiefnemers dat zij rekening houden met de collectieve belangen van het dorp. Voor een aantal communityleden voert dit verder dan het voldoen aan formele wet- en regelgeving. Zij zijn van mening dat initiatiefnemers zich moeten inzetten om andere mensen in het dorp te enthousiasmeren en te betrekken bij het project. Een enkeling geeft aan dat de overheid dit zou kunnen faciliteren.

Tegelijkertijd vinden de communityleden dat het eigenaarschap van het initiatief bij de initiatiefnemers moet blijven. Zij zouden het initiatief zo veel mogelijk in eigen regie moeten kunnen uitwerken en uitvoeren.

In hun woorden

Groepen huizen, wijken moeten vooral samen doen wat ze samen willen doen. Daaraan doet nooit iedereen mee, maar bij echt grootschalige projecten is het wel zaak om een uiterste poging te doen iedereen enthousiast te krijgen. Maar net als met glasvezelprojecten wil een aantal mensen gewoon niet meedoen. Man – 67 jaar

Verwachting met betrekking tot initiatiefnemers kort samengevat: Eigenaarschap! Ervoor gaan als je erin gelooft met flexibiliteit in de uitvoering omdat de realisatie van een idee soms net iets anders uitpakt dan je vooraf dacht (langer, duurder en anders; misschien wel mooier) Man – 47 jaar

De zon is de meest overvloedige bron van eindeloze (gratis!) energie en heeft de potentie om energie als we dat gezamenlijk zouden willen nastreven, heel goedkoop te maken. De overheid zou dit moeten stimuleren en randvoorwaarden stellen zodat dit soort innovaties moeiteloos van start kunnen komen. Lokale burgers en andere belanghebbenden moeten vooral ook een lokale afweging maken die past bij de lokale gebiedsontwikkeling en daarin samen vooral slimme keuzes proberen te maken. Aantasting van het landschap zou een tijdelijk iets kunnen zijn, immers de technologie innovaties gaan razendsnel en over misschien 10-20 jaar kunnen ook andere technieken ingezet worden die veel minder fysieke ruimte in beslag nemen. Man – 62 jaar

In onze woorden

Overheid

De rol van overheden is uitgebreid besproken. Veel communityleden zijn van mening dat de overheid een ondersteunende en faciliterende rol zou moeten hebben: het initiatief zoveel mogelijk bij het dorp laten, maar wel een vorm van informatieverstrekking inrichten (loketfunctie) en waar nodig als overheid actief meedenken. In relatie tot deze specifieke casus kennen de meeste communityleden deze rol toe aan de lokale overheid (gemeente).

Diverse communityleden hebben weinig vertrouwen in de overheid. Zij zijn van mening dat de overheid steeds regels verandert waardoor initiatieven niet goed van de grond kunnen komen en tegengewerkt worden. Zij vinden het belangrijk dat de overheid consistent beleid voert.

Ook zijn enkele deelnemers van mening dat de overheid bij ruimtelijke ontwikkelingen de prioriteit legt bij ondernemers en bedrijven in plaats van bij burgerinitiatieven. Zij hebben twijfels bij de overheid als 'hoeder van het algemeen belang'. Deze twijfels gaan samen met de gedachte dat overheden (in casu de provincie) geneigd zouden zijn economische ontwikkelingen voorrang te geven.

In hun woorden

Het zou fijn zijn wanneer de gemeente niet alleen kaders schept, maar ook richtlijnen maakt waar initiatiefnemers wat aan hebben. Niet betuttelen, maar meedenken over mogelijkheden en zo nodig ondersteunen. Vrouw – 62 jaar

Als projecten de straat/buurt overstijgen is het goed als de overheid op zijn minst bij de regie betrokken is. Belangen (natuur, landbouw, huisvesting) moeten dan nauwgezet tegen elkaar afgewogen worden. Het is wel goed als de gemeente bijv. een beleid heeft/volgt op het gebied van milieu/duurzaamheid/betrokkenheid burgers. De provincie heeft alleen een overall-rol en moet bewaken of er geen sprake is van gemeentelijke vriendjespolitiek. Het lijkt me niet dat de provincie op detailniveau gaat opereren. Dat is de expertise van de gemeente niet en staat te ver af van het 'centrale gezag' in Den Bosch.

Man – 67 jaar

De overheid kan de rol van facilitator vervullen door de initiatiefnemers de weg te wijzen in procedures en het verbinden van partijen (bijv. financiers/subsidiegevers, alternatieve locaties en mogelijk ook afnemers). Man – 47 jaar

In onze woorden

Een aantal communityleden geven aan dat de overheid er niet goed in slaagt om problematiek eenvoudig te verwoorden, waardoor veel bewoners zich niet aangesproken voelen of niet worden bereikt. In lijn hiermee wordt de verwachting uitgesproken 'dat overheden op een toegankelijke wijze participatieve besluitvorming organiseren'.

De omgevingswet wordt in dit kader aangehaald: de ruimte, die de omgevingswet biedt voor nieuwe vormen van besluitvorming, moet verkend worden. Met overheden én burgers. Daarbij zouden niet de regels leidend moeten zijn, maar doelen en de onderlinge relatie.

Markt/ondernemers

Binnen deze community is een enkeling van mening dat de overheid zich afzijdig moet houden, en het aan de gemeenschap zelf en de markt over moet laten.

Anderen geven aan dat marktpartijen door hun economische positie nooit primair rekening kunnen houden met niet-economische belangen en dat initiatiefgroepen daar beter toe in staat zijn.

In hun woorden

De overheid (algemeen gesteld) slaagt er ook niet in om problematiek eenvoudig te verwoorden. Kijk eens hoeveel ingewikkelde paperassen er nodig zijn [...] om de Omgevingsvisie uit te leggen. Ik zeg niet dat de informatie daarin niet goed is maar het is zo veel en vaak in ambtelijke taal, dat het voor veel mensen helaas een ver van mijn bed show is. En vervolgens krijg je de populistische die aangeven dat 'de burgers' niet meer gehoord worden. Man – 67 jaar

We leven in een tijd van een terugtrekkende overheid en meer burgerparticipatie. Dit betekent een nieuwe rol voor iedereen. Ik wil er hier voor pleiten om de ruimte die de nieuwe omgevingswet biedt samen (overheid en burgers) te verkennen. Hierbij oude patronen loslaten en samen het experiment aangaan. Overheid en burgers moeten vanuit vertrouwen samenwerken. Dat betekent dat niet de regels leidinggevend zijn maar de relatie en dat daarin de gezamenlijke doelen en resultaten worden afgesproken. Vrouw – 61 jaar

Grote partijen hebben vaak (ingehuurde) know-how in huis die burgerinitiatieven kunnen torpederen en/of overnemen. Als groep burgers ben je daarin kwetsbaar omdat je vaak die tools niet in handen hebt en er geen financiering is om ze aan te trekken. Burgers geven sneller op als er op een of andere manier 'tegenstand' komt die zwaar geschut inzet, ook als is het burgerinitiatief nog zo mooi. [...] De overheid zou burgerinitiatieven op hun waarden moeten schatten en juist daarin steun kunnen bieden, zeker als de initiatieven een groot aantal burgers treft. Vrouw – 60 jaar

Besproken casus – bedrijfsuitbreiding

‘Een bedrijf – op een bedrijventerrein aan de rand van jouw dorp- dat gespecialiseerd is in innovatieve transportoplossingen wil gaan uitbreiden op eigen terrein. Het bedrijf kiest met een nieuwe productielijn voor milieuvriendelijke vrachtwagens. Door de uitbreiding zal het aantal vervoersbewegingen door het centrum van jouw dorp flink toenemen, waar nu ook al veel recreatief en lokaal verkeer is. De vrachtwagens worden allemaal gestald op het terrein. De overheid juicht de uitbreiding toe omdat het bijdraagt aan milieuvriendelijk transport. Het zorgt daarnaast voor werkgelegenheid voor laagopgeleiden’.

Stel je voor dat jij in dit dorp woont. Hoe kijk jij aan tegen deze ontwikkelingen? Ik ben erg benieuwd en wil je voorstellen aan de ondernemer (mevrouw Geel) en een bewoner uit jouw dorp (mevrouw Blauw). Zoals je ziet in het plaatje hieronder hebben ze allebei duidelijk een verschillende mening.

Vraagstelling

Met wie ben jij het eens? En waarom? Kun je aangeven welke waarden in jouw overweging meespelen?

Je mag daarvoor natuurlijk terugkijken naar het waardenplaatje uit topic 2.

In hun woorden

Mevrouw Blauw en mevrouw Geel zouden met elkaar om tafel moeten gaan zitten om mogelijkheden te zoeken zodat er enerzijds werkgelegenheid ontstaat én het dorp leefbaar blijft. Wellicht betekent dit samen optrekken naar de overheid met bijv. een voorstel om een bypass te ontwikkelen zodat de vrachtwagens om het dorp rijden i.p.v. er doorheen; het bekende 1+1=3 verhaal. Vrouw – 62 jaar

Topic 4 Verschillende waarden

Casus bedrijfsuitbreiding aan de rand van jouw dorp

In onze woorden

Mevrouw Geel en mevrouw Blauw hebben allebei duidelijk een andere mening. Mevrouw Geel is ondernemer en stelt dat de uitbreiding een goed initiatief is omdat het bijdraagt aan een beter milieu en werkgelegenheid met zich mee brengt. Mevrouw Blauw is dorpsbewoner en vindt het geen goed initiatief omdat het de leefbaarheid van het dorp aantast. We vroegen de communityleden aan te geven met wie zij het eens zijn en waarom.

Het merendeel van de deelnemers kiest voor één van beide uitgangspunten en daarmee voor een te volgen waardenoriëntatie. Toch zien we in de beantwoording van deze vraag opnieuw dat de deelnemers vooral een integrale benadering hanteren en de waarden in samenhang bespreken. Weliswaar vanuit verschillende uitgangspunten.

Mevrouw Blauw

Een kleine meerderheid van de communityleden schaart zich hoofdzakelijk achter mevrouw Blauw en legt prioriteit bij de borging van sociale waarden. Communityleden die dit standpunt verdedigen stellen met name dat de leefbaarheid van het dorp voorrang zou moeten krijgen. Als het bedrijf mag uitbreiden komt de leefbaarheid onder druk te staan omdat het verkeer door de dorpskern zal toenemen. Dat heeft dan vervolgens invloed op de veiligheid, luchtkwaliteit en rust.

In hun woorden

Ik ben het eens met mevrouw Geel en met mevrouw Blauw omdat ik denk dat beiden argumenten hebben die zwaar voor en tegen het initiatief wegen. Ik zou in de dialoog zoeken naar een gezamenlijk thema. Bijvoorbeeld veiligheid. Wat betekent meer verkeer in het dorp voor de verkeersveiligheid? Ik verwacht dat het milieu ook een gezamenlijk thema kan zijn. Werkgelegenheid daar zal niemand tegen zijn, mijns inziens gaat het niet specifiek om laag- of hoogopgeleiden, maar om voldoende aanbod van werk en voldoende gekwalificeerd personeel. Werknemers moeten ook ergens wonen, dat is weer goed voor de leefbaarheid van het dorp. Ik denk dat de dames wel tot een compromis komen. Vrouw – 61 jaar

Ik ben het eens met mevrouw blauw. De leefbaarheid in dorpen en steden moet absolute prioriteit krijgen. Al veel te vaak worden de belangen van bewoners ondergeschikt gemaakt aan de economische belangen van ondernemers. Man – 66 jaar

Ik ben het eens met mevrouw blauw. Extra verkeersdruk in een (al druk) dorp vind ik ongewenst. De argumenten van mevrouw geel vind ik wat zwak. Toename van de verkeersdruk in het dorp draagt niet echt bij aan een beter milieu. Lastig dilemma, want meer arbeidsplaatsen levert mogelijk ook voor de lokale middenstand (bakker, lunchroom e.d.) extra inkomsten en dus meer banen op. Maar toch, omdat het een dorp is, kies ik voor blauw. Man – 47 jaar

In onze woorden

Mevrouw Geel

Net iets minder communityleden kiezen de kant van mevrouw Geel. De uitbreiding van het bedrijf brengt werkgelegenheid met zich mee en leidt tot economische groei. Aanvullend wordt genoemd dat de uitbreiding ervoor kan zorgen dat er meer jongeren in het dorp werk vinden en er dus blijven wonen. Dit komt de leefbaarheid van het dorp op langere termijn ten goede. Economische waarden worden hiermee verbonden met maatschappelijke waarde creatie. Een communitylid stelt dat mevrouw Blauw vooral strijdt voor 'het dorp houden zoals het is'. En stilstand is achteruitgang, aldus de deelnemer.

Zoeken naar een compromis

Er zijn ook communityleden die aangeven geen keuze te kunnen of willen maken. Zij begrijpen zowel de argumenten van mevrouw Geel als de argumenten van mevrouw Blauw. Een deel van de communityleden is van mening dat economische groei goed kan samengaan met - of zelfs voorwaardelijk is voor - duurzaamheid, milieu én leefbaarheid. Tegelijkertijd benoemen een aantal deelnemers dat de uitbreiding van het bedrijf feitelijk niet bijdraagt aan een beter milieu: 'Doordat de nieuwe vrachtwagens milieuvriendelijker zijn zal het milieu niet achteruit gaan, maar het draagt niet bij aan het beter worden van het milieu'.

Er zou gezocht moeten worden naar een compromis. Een vorm of locatie waar uitbreiding mogelijk is én het dorp leefbaar blijft. Dit vereist afstemming en communicatie tussen de ondernemer, dorpsbewoners (dorpsraad) en overheden (provincie of gemeente).

In hun woorden

Ik ben het eens met mevrouw Geel omdat meer werkgelegenheid goed samen kan gaan met duurzaamheid, milieu en leefbaarheid.

Man – 54 jaar

*Ik ben het eens met mevrouw Geel omdat het onmogelijk is om ontwikkelingen tegen te houden. Stilstand (mevrouw Blauw) is achteruitgang. Wel kunnen de beide dames met elkaar in overleg gaan hoe zowel de kool als de geit gespaard kunnen worden. **Vrouw – 62 jaar***

*Ik ben het gedeeltelijk eens met mevrouw Geel omdat het bijdraagt aan de werkgelegenheid in het dorp. Het klopt niet dat het bijdraagt aan een beter milieu: door de milieuvriendelijke vrachtwagens verslechterd het milieu niet door de toename van het verkeer. Het is natuurlijk niet zo dat die extra vrachtwagens het milieu beter maken. Als het een vervanging zou zijn zou dit wel het geval zijn. **Man – 53 jaar***

*Ik ga hier geen keus maken omdat ik in dit geval voor het compromis zal gaan. Ik proef hier bedrijfsuitbreiding door middel van chantage met milieubelangen. Zo'n bedrijf hoeft niet persé op een bepaald bedrijventerrein te blijven. Beide dames hebben daarnaast goede argumenten. Nu is het zaak om voor beiden ook de meest negatieve gevolgen aan te passen. Is er geen omleidingsweg mogelijk? Zijn de gestelde voordelen voor de arbeidsmarkt niet overdreven? Nu worden die vrachtauto's ook gereden, waar zit de verhoging van de (ongeschoolde)personeelsgraad? **Vrouw – 60 jaar***

Vraagstelling

In welke van de drie uitgangspunten kun jij je het meest vinden? Geef aan waarom je hiervoor kiest en wat je er zo belangrijk aan vindt.

In onze woorden

Vrijwel unaniem zijn de deelnemers van mening dat de rol van de overheid in ieder geval bestaat uit het op basis van objectieve maatstaven (wet- en regelgeving) beoordelen van de aanvraag en het transparant uitdragen daarvan naar de inwoners.

Bedrijf & Burger – overheid bemiddelaar

Daarnaast kiest het merendeel van de communityleden voor de variant waarin het bedrijf de dialoog aangaat met burgers. De meerwaarde wordt verwacht in de kans op (1) 'verrassende resultaten', (2) 'betere aansluiting op lokale belangen' en (3) 'binding van het bedrijf met de directe omgeving'. Zij zien hierbij een bemiddelende rol voor de overheid weggelegd. De gemeente kan deze bemiddelende rol op zich nemen in lokale situaties. De provincie zou zich meer bezig moeten houden met de bovenlokale randvoorwaarden en het toezien op de lokale processen.

In hun woorden

Ik zou de gemeente graag in de rol zien van onafhankelijk beoordelaar. Die zou ik in het midden willen zetten, met hier omheen het bedrijf en de burger. Het bedrijf en de burger hebben beiden hun eigen belangen, De gemeente zou beide standpunten a.d.h.v. objectieve maatstaven moeten beoordelen en dit daarna transparant uitdragen naar de burgers d.m.v. persberichten, etc. Vrouw – 62 jaar

In onze woorden

Overheid & burger

Een enkeling kiest voor de variant waarin de overheid de aanvraag van het bedrijf beoordeelt en daarbij advies vraagt aan burgers over welke randvoorwaarden er gesteld moeten worden. Hier wordt voor gekozen vanuit de gedachte dat het bedrijf een commercieel belang heeft en daardoor niet in staat is om het gesprek aan te gaan over collectieve belangen. Vrees voor 'belangenverwarring' is hier een belangrijk punt. Ook wordt de vraag gesteld of de burger wel moet nadenken over randvoorwaarden of dat dit primair een taak is voor de overheid.

Overheid, burger en bedrijf

Een paar communityleden opperen nog een vierde variant waarin burgers, overheid en het bedrijf als gelijkwaardige partners het gesprek aan gaan. De borging van gelijkwaardigheid zit in deze vierde variant niet op het niveau van belangen, maar moet op het niveau van een adequate en objectieve informatieverstrekking plaatsvinden. Zo staat er niemand buitenspel, maar worden in gezamenlijkheid uitgangspunten uitgewisseld.

In hun woorden

Mijn voorkeur zou gaan naar een dialoog tussen bedrijf en burgers. Noodzaak zal wel zijn dat er vooraf door 'onze' volksvertegenwoordigers goede randvoorwaarde vastgelegd zijn. Als men er niet uitkomt kan de overheid als intermediair aanschuiven. Man – 65 jaar

Als het opgelost kan worden door een rechtstreekse dialoog tussen bedrijf en burgers dan heeft dat mijn voorkeur. Dat is een koers die uitgaat van eigen kracht en legt de verantwoordelijkheid zo laag mogelijk. Mocht het bedrijf er niet in slagen dan kan de overheid nog altijd de dialoog aangaan. Man – 68 jaar

De overheid beoordeelt de aanvraag en betreft burgers hier actief bij om achter randvoorwaarden te komen. De andere varianten vind ik minder geslaagd: een overheid die alleen maar informeert kan niet rekenen op brede steun. Een marktpartij kan wel dialoog aan gaan maar heeft altijd ook commercieel belang en is niet in staat om ook collectieve belangen goed te behartigen. Zolang bedrijven dat niet kunnen, mogen of willen, is er een overheid voor nodig die voor die collectieve belangen opkomt. Maar als bedrijven verplicht worden bij wet om ook collectieve belangen te behartigen dan zou de rol van de overheid wat minder prominent kunnen zijn. Man – 62 jaar

Ik mis het uitgangspunt waarin de drie partijen samenkomen. Nu gaan telkens twee van de partijen in dialoog en staat de derde 'buiten spel'. Misschien niet direct de handigste, maar wel de meest evenwichtige versie zou een variant zijn, waarin alle drie de betrokkenen o.b.v. gelijkwaardigheid aanschuiven. Man – 47 jaar

Achtergrond

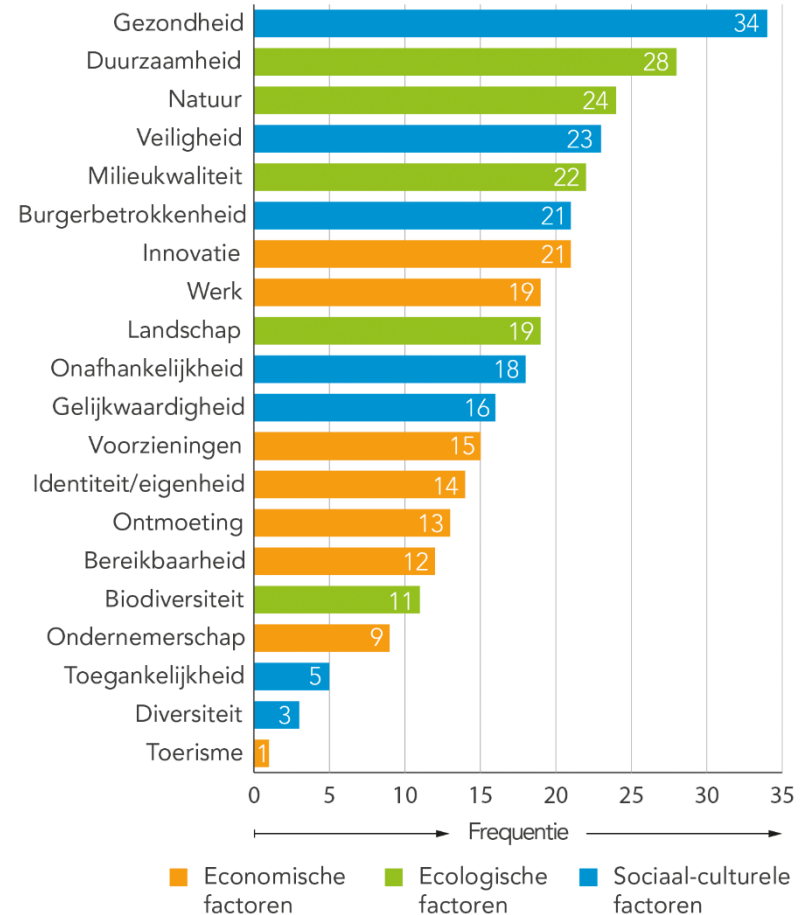
Via een kort vragenlijstje zijn communityleden gevraagd om twee gesloten vragen te beantwoorden. Welke waarden zij in het algemeen, dus los van de besproken casussen, het belangrijkste vinden. 41 van hen hebben deze vragen beantwoord. Zie de illustratie voor de uitkomsten.

Bij vraag 1 hebben we hen een overzicht van twintig verschillende waarden voorgelegd en gevraagd om de acht belangrijkste te kiezen, los van de twee besproken casussen. Bij vraag twee hebben we hen gevraagd om de acht gekozen waarden in volgorde te zetten van meest belangrijk naar minst belangrijk.

De resultaten zijn niet representatief voor Brabant als provincie, maar dienen als achtergrondinformatie bij de huidige groep communityleden. Ze helpen de reacties binnen deze community beter te duiden.

Vraagstelling

Wat vinden jullie van het resultaat in nebenstaand figuur? Wat zou je op basis hiervan adviseren aan de provincie Noord-Brabant?

In onze woorden

Van de twintig waarden, die zijn voorgelegd vinden de communityleden collectief de volgende acht waarden het meest belangrijk: gezondheid, duurzaamheid, natuur, veiligheid, milieukwaliteit, (burger) betrokkenheid, innovatie en werkgelegenheid.

De eerste zes waarden, die het vaakst als belangrijk zijn aangemerkt, zijn ecologische en sociaal/culturele waarden. Op plaats zeven en acht vinden we economische waarden.

Rangorde in gekozen waarden

Wanneer we vervolgens kijken naar de rangorde van de acht waarden, die collectief als meest belangrijk zijn aangewezen, dan zien we dat de mensen die werk belangrijk vinden, dit vaak ook heel hoog geprioriteerd hebben. Hetzelfde geldt voor gezondheid, duurzaamheid en veiligheid. Natuur, innovatie en burgerbetrokkenheid worden vaak lager geplaatst binnen de rangorde van deze acht meest belangrijke waarden.

In hun woorden

De volgorde en resultaten komen globaal overeen met people, planet, profit. De provincie kan in haar kernwaarden en bij het uitwerken van de beleidsplannen rekening houden met de volgorde en het in samenhang beschouwen van deze 3 belangrijke pijlers. We stellen bij het uitwerken het belang van de inwoners centraal met behoud van een duurzame leefomgeving en stimuleren de economie om voor behoud van werkgelegenheid. Man – 47 jaar

Het forum is niet zo van de economische waarden. Komt dat omdat we het "allemaal" redelijk goed hebben? Gezondheid is niet verbazend, zonder gezondheid ben je nergens. Toerisme achteraan is ook niet verrassend. Wij wonen met zijn allen in deze provincie en profiteren makkelijk van veel mooie gebieden 'net om de hoek'. Man – 67 jaar

In onze woorden

Reflectie van de communityleden

Naar aanleiding van de resultaten geven communityleden aan dat de provinciale overheid meer zou moeten focussen op de sociaal/culturele en ecologische waarden. De resultaten volgen de lijn people – planet – profit.

Ook hebben we de communityleden gevraagd welk advies zij op basis van de resultaten aan de provincie Noord-Brabant zouden geven. Veel deelnemers vinden dit een lastige vraag, omdat de resultaten niet representatief zijn voor Brabant als geheel. Een aantal communityleden stelt dat de resultaten eerder aanleiding zijn om na te denken over wat zij als burgers zelf zouden kunnen doen in plaats van naar de overheid te wijzen.

Opgemerkt wordt dat de waarden niet per definitie uitsluitend in één van de drie categorieën vallen (sociaal/cultureel, ecologisch of economisch). Innovatie kan bijvoorbeeld naast een economische waarde ook een sociaal/culturele of ecologische waarde zijn. Advies aan de provincie is om bewust te zijn van de samenhang tussen waarden bij het uitwerken van beleidsplannen. Opnieuw dus de vraag om een integrale benadering (en een evenwichtige belangenafweging).

In hun woorden

Er zit, zoals ook anderen aangeven, samenhang tussen de waarden. In dat licht zou ook werk geplaatst moeten worden. het is niet alleen een economische waarde. Richting provincie zou de samenhang aangeduid kunnen worden. Man – 68 jaar

Interessant zou nog zijn om te vragen wat je zelf doet aan de waarden die je hebt ingevuld. Want dan wordt het vaak (ik spreek voor mezelf) opeens veel moeilijker. Man – 67 jaar

Veel van de onderwerpen zijn grensoverschrijdend. Hou als provincie vooral de lijnen met burgers, lokale overheden en bedrijfsleven open, maar kijk (met z'n allen) ook naar wat er op hogere 'niveaus' en buiten de provincie aan goeds, inspirerends en slims wordt gemaakt en gedeeld. Man – 47 jaar

Kanttekening: Ik vind innovatie niet persé een economische waarde. Je kunt bijvoorbeeld ook innoveren op ecologisch gebied of op burgerschap of participatie. Dat meenemend slaat de balans nog meer door naar sociaal/culturele en ecologische waarden. Man – 52 jaar

Ik merkte bij het invullen van de lijst dat het ingewikkeld prioriteren is. Het kan per dag verschillen en is ook trendgevoelig. Tien jaar geleden had ik innovatie lang niet zo belangrijk gevonden. Dus een advies is wat ambivalent. Je kiest op basis van de situatie waar je in zit.

Vrouw – 51 jaar

Voorbeelden van initiatieven in de eigen leefomgeving van communityleden die één of meerdere focusopgaven raken

Kernen bij mij in de buurt ontplooiën meer dan voorheen zelf activiteiten: een energiecollectief, zelf activiteiten in de buurt organiseren en hulp voor ouderen. Iemand uit het dorp die communicatie over de glasvezel op zich neemt. Minder dus vanuit instituten en organisaties.
Vrouw - 41 jaar

Sinds een jaar ben ik betrokken bij de ontwikkeling van een ecowijk in Breda. Vanuit een kerngroep proberen we ecologisch wonen en samenleven in Breda op de politieke agenda te plaatsen. Dit willen we realiseren door op een locatie met kleine CPO-initiatieven een woonwijk te bouwen die bestaat uit buurtschappen. [...] We willen door het slim combineren van bestaande technologieën en technieken een woonwijk neerzetten die pakweg 10 jaar voorop loopt. **Man - 48 jaar**

Onlangs zag ik een fraaie toepassing van zonnepanelen. Niet die lelijke plakken kunststof op daken, maar zonnepanelen op gewone dakpannen. Het uiterlijk van de daken blijft dat van een huis met pannen. Een mooie toepassing! **Man - 67 jaar**

Ik heb een deel-windpark voorgesteld in het gemeentebos tussen Helmond en Nuenen. Bij een deel-windpark kopen huishoudens geen stroom, maar een kavel windpark voor eigen gebruik. Daarmee kunnen ze als trotse eigenaar hun eigen stroom opwekken, veel goedkoper dan commerciële stroom blijven kopen. **Man - 63 jaar**

Wij hebben enkele jaren geleden zelf zonnepanelen geplaatst en wekken onze elektriciteit nu zelf op. Verder gebruiken wij voor afstanden tot 10 kilometer de fiets en geven we de auto rust. Dat betekent minder uitstoot, minder geluidsoverlast en zo een bijdrage aan het klimaat. Bijkomend voordeel is meer beweging dat goed is voor je gezondheid. **Vrouw - 61 jaar**

In Waalre wordt, zoals in veel gemeenten, een deel van het afval opgehaald in plastic zakken. Katten, ratten en vogels weten daar wel raad mee... met als gevolg een enorme troep. Waalre gebruikt ringen met haken die aan lantaarnpalen bevestigd worden. Een goede tip voor andere gemeentes waar de zakken voor ergernis zorgen.
Man - 67 jaar

Wij hebben het G1000 project opgestart. Daaruit kwamen 10 punten naar voren die burgers graag gerealiseerd willen zien. Zoals meer fietsstraten.
Vrouw - 56 jaar

Onze straat is eenzijdig bebouwd, wegen nabijheid van een spoorlijn. Hierdoor hebben we een fraaie groene zone aan de overzijde van de straat. Halverwege de straat wordt de strook doorbroken door een speeltuintje. Enkele straatbewoners hebben, met het oog op duurzaamheid en leefbaarheid van de straat, een plan gemaakt om een deel van het groen in te richten als openbare pluktuin. Als pilot is vorig jaar een aantal bessenstruiken en een notenboomje geplant.
Man - 47 jaar

Voorbeelden van initiatieven in de eigen leefomgeving van communityleden die één of meerdere focusopgaven raken

*Ik ben betrokken bij het opzetten van een landcoöperatie. [...] Burgers investeren € 2.500 euro in de landcoöperatie. Hiermee zijn zij lid en oefenen invloed uit op het ontwikkelen van het gebied. Boeren pachten van de landcoöperatie onder voorwaarden die de leden hebben opgesteld. Natuur, duurzaamheid, streekgebonden en samenwerken zijn de kernwaarden van de landcoöperatie. **Vrouw – 61 jaar***

*We hebben in Brabant mooie voorbeelden van samenwerking tussen overheid, kennisinstellingen en bedrijven. Met name de praktische aanpak (prototyping) en het bundelen van krachten maakt de initiatieven waardevol. De rol van de burger is in deze fieldlabs nog beperkt tot het geven van rondleidingen voor burgers (informerende). Misschien kan de provincie bestaande of nieuwe proeftuinen gebruiken om de 'triple helix' aan te vullen met het actief betrekken van burgers (helpdesk voor het opzetten van energie coöperaties, financiering, hulp bij het aanvragen van subsidies enzovoorts)? **Man – 47 jaar***

In Eindhoven rijden sinds kort elektrische bussen, bijna 50. Een prima initiatief. In de bus is het rustiger, ze rijden soepeler (ligt ook een beetje aan de chauffeur) en ze vervuilen niet. Althans niet uit de uitlaat van de bus. Er zijn plannen om het gehele wagenpark te laten overschakelen naar rijden op stroom, een goed plan.

Man - 67 jaar

*Sinds een paar maanden is onze straat (hofsje van 20 huizen) gestart met een WhatsApp groep. Ik ben erg blij met dit sociale initiatief. **Vrouw – 37 jaar***

*Wij hebben op het werk (Rijkswaterstaat) een Ideeën coöperatie. [...] Als het idee goed is (nieuw, haalbaar en passend bij de organisatie) krijgt de indiener groen licht om het idee alleen of met anderen uit te voeren. [...] Zelf was ik ideeën makelaar (goede ideeën verder brengen door de indiener te helpen bij het aanscherpen van het idee en deze in contact te brengen met collega's die kunnen helpen). [...] Iets soortgelijks is misschien ook mogelijk in Brabant waarbij we met deels lokale en deels centrale coöperaties kunnen werken die ook leren van elkaars successen en 'rakelingen'. De 'rakelingen' waarbij je iets hebt geprobeerd, maar er niet uitkwam wat je hoopte zijn net zo relevant als de successen. Een goede basis voor een vervolg prototype, waarbij je gebruik maakt van de leerervaringen. **Man – 47 jaar***

Persoonlijk hebben wij al 15 jaar zonnepanelen en een regenwateropvangsysteem dat we positief promoten. Het is niet makkelijk medeburgers hiervoor mee te krijgen, men is eerder gericht op een stukje individualisme dan bereidheid te tonen voor gezamenlijke aanpak van projecten. Met bv. het aanleggen van een glasvezelnetwerk lukte het wel.

Vrouw – 60 jaar

In Mierlo wordt een nieuwe wijk volgebouwd. In het bijbehorende park, wordt al rekening gehouden met de toekomstige wateroverlast. Er worden spaarbekkens voor water gemaakt.

Vrouw – 83 jaar

Focusopgaven beschouwd

Brabanders hanteren een integraal kwaliteitsbegrip. Ook in deze community komen de onderlinge afhankelijkheid en verbondenheid van de focusopgaven in vrijwel alle reacties van de deelnemers terug. Verbondenheid – van zowel sociale als fysieke aspecten – wordt als een belangrijk kenmerk en voorwaarde voor sociale, economische en ruimtelijke ontwikkelingen gezien. Dat moet dan volgens de communityleden ook tot uiting komen in de ruimtelijke beleidspraktijk (en dus in de uitwerking van de vier focusopgaven).

Over het algemeen vinden de communityleden de vier focusopgaven goed gekozen, herkenbaar en onderschrijven zij het belang voor de langere termijn. Als kanttekening wordt meegegeven dat de opgaven ruimte laten voor uiteenlopende interpretaties, wat tot problemen kan leiden bij nadere concretisering in tastbare maatregelen en projecten.

Integrale benadering waardenpalet

Brabanders hanteren niet alleen een integraal kwaliteitsbegrip ten aanzien van de leefomgeving, maar ook een integrale waardenrationaliteit. In de beoordeling van de casuïstiek (initiatieven met ruimtelijke impact) worden steeds fysieke en sociale waarden in samenhang naar voren gebracht. Zij zoeken naar het maken van een evenwichtige belangenafweging. Het prioriteren van waarden (welke zijn niet onderhandelbaar) blijkt voor de meeste deelnemers op basis van de voorgelegde casuïstiek moeilijk. Ook wanneer de deelnemers de vraag wat 'dwingender' krijgen voorgelegd - door ze te laten kiezen voor de bewoner van het dorp (mevrouw Blauw) of voor de ondernemer (mevrouw Geel) - zien we een integrale benadering in de uitleg van de keuze en worden waarden in samenhang besproken. Weliswaar vanuit verschillende primaire uitgangsposities.

Behartiging collectieve waarden

Communityleden hebben meer vertrouwen in burgerinitiatieven dan in ondernemers als het gaat om de behartiging van collectieve waarden. Van burgerinitiatieven wordt eigenlijk min of meer 'automatisch' verwacht dat zij rekening houden met collectieve waarden en dat dat verder gaat dan het voldoen aan formele wet- en regelgeving. Ten aanzien van ondernemers is de verwachting eerder dat zij door hun economische positie gehinderd worden om daadwerkelijk rekening te houden met niet-economische belangen.

In deze community hebben we geconstateerd dat deelnemers met betrekking tot het burgerinitiatief van de overheid verwachten dat zij de initiatiefnemers ondersteunt en helpt bij de realisatie van het initiatief (samenwerkende overheid). Bij het initiatief van de ondernemer wordt eerder gesproken in termen van 'toezien op' en het op basis van 'objectieve maatstaven' beoordelen (rechtmatige overheid).

Dat zij in verschillende situaties andere rollen zien voor de overheid maakt de relatie enigszins kwetsbaar. Wanneer de overheid niet handelt zoals men verwacht of niet conform de eigen primaire waardeoriëntatie, kan dat leiden tot onvrede of wantrouwen.

Meervoudige waardenafweging

De integrale waardenrationaliteit biedt bij processen of projecten met omgevingsimpact de mogelijkheid om binnen het krachtenveld van initiatiefnemers/ondernemers, belanghebbenden, gemeente en provincie te onderzoeken wat leefomgevingskwaliteit inhoudt. Via een afweging van waarden wordt immers duidelijk welke keuzes gemaakt zijn om een project bijvoorbeeld duurzaam te noemen of van voldoende of juist hoge leefomgevingskwaliteit.

Veel deelnemers zien ten behoeve van deze afweging meerwaarde in het vormgeven van een dialoog tussen initiatiefnemer en inwoner. De meerwaarde wordt verwacht in de kans op (1) 'verrassende en betere resultaten', (2) 'betere aansluiting op lokale belangen' en (3) 'binding van de initiatiefnemer/het bedrijf met de directe omgeving'. De onderliggende gedachte is dat de dialoog kan helpen bij het vinden van een oplossing of variant, die voor alle partijen aanvaardbaar en redelijk is. Wanneer de inrichting van het afwegingsproces als legitiem wordt ervaren zal de uitkomst ook eerder als aanvaardbaar of redelijk worden ervaren.

Omgevingsdialoog

Eén van de uitgangspunten van een dialoog is gelijkwaardigheid tussen partijen. Het verschil tussen bewoners, ondernemers én overheden in expertise, tijd en (financiële) mogelijkheden om volwaardig te participeren in een dialogische praktijk is groot. Borging van gelijkwaardigheid via een adequate en objectieve informatieverstrekking is dus nodig. Zo staat er niemand buitenspel, maar worden in gezamenlijkheid uitgangspunten uitgewisseld. Veel communityleden zien hierin een rol voor de overheid.

Mede vanuit de constatering dat burgers niet zonder meer vertrouwen hebben in ondernemers als het gaat om de behartiging van collectieve waarden, is het aan te bevelen om een onafhankelijk en neutrale procesbegeleider in te schakelen wanneer gekozen wordt voor een dialogische praktijk.

Het goed vormgeven van een dialogische praktijk en het institutioneel inbedden daarvan in de ruimtelijke beleidspraktijk vergt sociale innovatie. De invoering van de omgevingswet met minder regels en meer ruimte voor initiatieven en participatie door burgers en overheden biedt niet alleen ruimte maar ook de noodzaak daartoe.

Inclusiviteit en representativiteit

Ook aandacht voor inclusiviteit en het tegengaan van tweedeling in de samenleving wordt binnen de community geagendeerd. Bovendien vinden enkele communityleden dat er binnen de focusopgaven te weinig aandacht is voor de borging van het burgerbelang. Want 'Hoe worden discussies over ruimtelijke ontwikkelingen n.a.v. deze omgevingsvisie eigenlijk gevoerd?' en 'Hoe worden groepen mensen, die niet in netwerken participeren betrokken?'.

Dit raakt aan het probleem van selectiviteit in participatie, waardoor representativiteit niet bereikt wordt. Mensen met kennis, tijd en kapitaalkracht zijn beter toegerust om invloed uit te oefenen op het verloop van procedures en besluitvorming dan mensen die dat niet hebben. Bepaald typen participanten (met tijd, kennis en kapitaalkracht) zijn oververtegenwoordigd in het publieke domein waarbinnen besluitvorming over ruimtelijke processen en projecten plaatsvindt. Herkenning en erkenning van deze bias is belangrijk.

Brabant Community!

OmgevingsLab Brabant in gesprek

PON-publicatienummer: 17-20

dr. Susanne Agterbosch
Mariëlle Tuinder MSc

Juli 2017 - het PON, Tilburg